

1

“Hé Peet, nog eentje om het af te leren. Neem zelf ook, en dan de rekening graag. Vraag intussen die gladde gluurder daar of hij kleren van mij aan wil.”

Terwijl voor mij opnieuw een Sonnema werd ingeschonken, keek de gluiperd min of meer betrappt een andere kant op. Nadat Peet hem had aangesproken, schoof de man ietwat schuchter van zijn kruk. Liep omzichtig langzaam mijn kant op, verontschuldigde zich en vroeg gelijk daarna of het mogelijk was dat hij mij ergens van kende.

Daar hij mij allerminst bekend voorkwam, leek de inhoud van zijn vermoeden mij zeer onwaarschijnlijk. Om niet meteen nog een keer onvriendelijk over te komen, liet ik weten dat wel meer mensen gelijkenissen tussen mij en echt bekende personen vermoedden. Dat varieerde van Catweazle vroeger tot John Lennon nu nog steeds. Ik opperde dat hij zich dus waarschijnlijk vergiste. De gedachte, dat zijn vraag een wanhopig slechte, vaak gebezigde openingszin kon zijn van ‘man zoekt man’, schoot even door mijn hoofd.

Ik woonde pas enkele weken erg afgelegen, maar toch wel redelijk dicht bij het dorp. Had al een aantal malen hier in de dorpskroeg wat gedronken; deze man daarbij, zeker weten, nooit eerder gezien.

“Ken ik je dan misschien van de tv?” probeerde hij het nog eens.

“Dat zou dan wel heel toevallig zijn,” antwoordde ik. “Ben inderdaad twee keer in beeld geweest, toch al wel weer een tijdje geleden. Een keer op Omrop Fryslân en eenmaal in Recht in de Regio, een programma dat volgens mij door geen hond wordt bekeken. Zelf had ik er daarvoor dan ook nog nooit van gehoord.”

“Dan ken ik je daarvan,” zei hij gedecideerd. “Nou weet ik het weer. Ik ben Wiebe. Wiebe Oenema. Ik heb je wel een paar keer in dat programma van mr. Visser voorbij zien komen; mijn vrouw kijkt namelijk ook de herhalingen.”

Dat hij over zijn vrouw sprak stelde mij gerust; geen verzoek tot een date dus daarnet.

“Oh mijn god, wordt zoiets nog herhaald ook?”

“Ja zeker, crisis hè. Veel herhalen is goedkoop zendtijd vullen, scheelt de NCRV een hoop geld,” kreeg ik als zijn overtuiging.

“Dat met die mr. Visser was overigens een grote vergissing. Zoiets zou ik nooit nog eens doen. Wat een vertoning, allemaal kristenen onder elkaar. Uitzenden wat hen welgevallig is en essentiële zaken weglaten. Wat voelde ik me genaaid door die NCRV-kliek.”

Ongemerkt werd ik weer kwaad, wat Wiebe enigszins deed terugdeinzen. Vast ook kristelijk, schatte ik hem in.

“Ging het niet over een gesloopt graf op het begraafplaatsje van Swienstar, hier vlakbij?” vroeg Wiebe.

“Peet, geef Wiebe een Beerenburgje, neem ik er zelf toch ook nog eentje en hebben we het vanaf nu over iets anders, wat dan ook. Van de kerk win je nooit.”

“Dat zou best kunnen, maar het was wel wekenlang het gesprek van de dag. Er werd schande van gesproken, door zowel de mede-alsook de tegenstanders. Een deel van het dorp was er van overtuigd, dat de kerkrentmeesters op zijn zachtst gezegd niet helemaal oprecht hebben gehandeld. Beschuldigingen over lege kisten begraven is niet niks.”

De mening van Peet viel zichtbaar niet in goede aarde bij Wiebe, die hier naar ik aannam wel vaker kwam.

Er waren slechts enkele klanten. Twee mannen rustig pratend met een pilsje in de hand aan een tafeltje bij het raam. Rechts achterin, het donkerste deel van de kroeg, een dubieus dicht naast elkaar zittend en irritant klef doend stelletje, in leeftijd echter heel ver van elkaar verwijderd. Wellicht een naast de pot pisser met zijn jeugdige ambitieuze secretaresse.

Wat dichterbij, aan de leestafel, zou iemand verscholen achter de daar rechtop gehouden krant moeten zitten. De sfeer aan de bar was een beetje ongemakkelijk, wat uitmondde in nietszeggende clichés over het weer, het dorp en voetbal. Na een kwartiertje waren de onderwerpen oppervlakkig volledig uitgediept en volgden er na een stilte nog wat geforceerde, nergens toedoende opmerkingen. Kortom zinloos en tijdverspillend.

“Peet, wat krijg je nu van me? Wiebe lust er vast nog wel eentje voor hij naar huis moet om de volgende beeldvervuilende herhaling tot zich te nemen.” Ik rekende af en groette de mannen.

Op weg naar mijn net gekocht oud boerderijtje, vroeg ik me af of het wel zo verstandig was om juist hier in de buurt te gaan wonen. Aan de andere kant, so what. Ik had met niemand iets te maken, kwam hier voor de rust. Lekker achteraf, in een oude, amper bewoonbare boerenhoeve, waar dus nog wel wat aan te renoveren viel.

Ik had me weken geleden voorgenomen om na een hele week hard werken mezelf te trakteren op een traditionele Friese neut in de rustieke kroeg enkele kilometers vanaf mijn op te knappen bouwval, in het dichtstbijzijnde dorp. Het café van Peet zag er van buiten onooglijk groot en lomp uit - meer een truthola restaurant - maar bleek bij binnenkomst eerder een bruin café, zoals je er in Amsterdam zoveel kunt vinden. Tot nu toe was het er steeds rustig geweest, met af en toe wat wisselende gasten. Daarbij beviel de muziek uit de jaren zestig-zeventig me uitermate. En je mocht hier nog roken. Peet had met verachting in zijn stem uitgelegd dat hij het belachelijk vond, dat een minister uit die gewichtig doende residentie voor horeca-uitbaters kon bepalen dat gasten niet mochten roken. Volgens Peet waren er wel andere zaken waar de dames en heren excellentia zich druk over zouden moeten maken. “Me kaal plukken en m’n klanten de deur uit jagen is blijkbaar landsbelang.”

Wat hij daar mee bedoelde heeft hij verder niet uitgelegd, maar laat zich raden. Peet zei dat het in de zomer wel iets anders ging. Omdat er dan redelijk veel toeristen kwamen, had hij hulp in de zaak en om die reden een half A4’tje op de voordeur met een niet-roken verkeersbordje. Ook haalde hij dan de asbakken weg. Maar ’s avonds én van vroeg najaar tot laat voorjaar, waren er amper vreemdelingen. Dan kon er gewoon gerookt worden.

“Wie zou hier komen controleren in zo’n gat als dit hier,” was zijn simpele verklaring. De stamgasten - dat waren er niet zoveel - kenden de huisregel en hadden er vrede mee.

Maar dat die geschiedenis van het graf maanden geleden nu ineens ter sprake was gekomen, verontrustte me een beetje.

2

Mijn vader is op nog geen twee kilometer van ditzelfde dorp geboren. Ik kwam hier als kind vaak logeren. Op de boerderij van mijn grootouders dus. Mijn grootouders noemde ik pake en beppe, heel gewoon in Friesland, want dat is in het Fries de benaming voor oudjes met kleinkinderen.

Omdat ik ook vroeger al graag interessant wilde doen, heb ik mijn grootvader wel eens opa genoemd. “Opa?” riep hij toen. “Opa, wie is Opa? Zijn Apa, Epa en Ipa dan mijn drie oudere broers? Om van broertje Spa maar te zwijgen! Of moet ik denken aan oh pa, ah pa, of nog erger, opapaatje? Jij bent bijna twee meter, jong,” en keek daarbij even tegen mij op. “Jouw vader, mijn zoon, vervolgde de oude man, is 1.80 en ik schrompel steeds verder in de richting van waar ik later kom te liggen, dus een verkleinwoord voor pa zou dan eerder op zijn plaats zijn.

De Belgen doen dat zeker en vast allerst machtigst prachtigst met bijvoorbeeld Jerommeke, Manneke Pis of madammeke. Dus noem mij zoals altijd al en ook in het vervolg gewoon pake.” Ik heb het altijd een leuke redenering gevonden, die me tot nu toe is bij gebleven, hoewel pa nou juist weer geen Fries woord is en ik me afvraag of die o voor pa de afkorting is van ouwe. In zijn redenering zou het dan eigenlijk ‘heitke’ moeten zijn, maar och, wie maalt erom?

“En beppe, hoe verklaart u dat woord dan,” probeerde ik, in de hoop dat hij daar niet van terug had. “Heb je d’r wel eens horen beppen,” was zijn korte maar tevens afdoende uitleg.

Pake en beppe zijn daar oud geworden, gestorven en in Swienstar, een buurgehucht naast zo’n twintig andere ex inwoners begraven. Waarom weet ik niet, niemand van de familie eigenlijk, maar de oude baas had een dubbele grafkelder gekocht, voor elk een compartiment met daarop een mooie grote platte steen en aan de voorkant een opstaande met teksten. Hij moet behoorlijk in de buidel hebben getast, terwijl hij eigenlijk best zuinig was. Was net als mijn vader een

typische boerenboterman, absoluut antimargarine. Roomboter was echt, was puur natuur, maar ook duur. Margarine was niet des boers, dus minderwaardig, een vloek voor de veehouderij. Daarom werd elke keer nadat de kwartkilo roomboter in de botervloot verdween, uit pure zuinigheid het vetvrije papier uitgebreid schoongeskraapt.

Kwaliteit mocht iets kosten. Tweede keus, surrogaat en alles wat niet nodig was, was onnodig, dus overbodig. In dat soort gevallen waren ze uitermate consequent en op elke cent. Iets van enige waarde werd nimmer weggegooid, eten in geen geval.

Het grafmonument was tot 2030 gereserveerd én betaald. Het moet gezegd, het was een pronkstuk op dat kleine veldje rond het kerkje met de ranke spitse toren. Een onbeduidend, maar aandoenlijk godshuisje. Helemaal vrijstaand in een weids vlak landschap, aan het eind van een doodlopend kronkelig en slecht onderhouden weggetje. Links en rechts slechts enkele woonhuizen, daartussen een wat groter aantal boerderijen. Aan het eind, min of meer grenzend aan het kerkhof een groot bijna vierkant huis, wat in een iets groter woongebied voor een tweemans-lagere school had kunnen doorgaan. Daar tegenover en rechts van de ingang van de begraafplaats een uitzonderlijk ruim parkeerterrein, geschikt voor tientallen auto's. Waarschijnlijk hebben er de laatste jaren nooit meer dan drie, hooguit vier auto's tegelijk gestaan. Of het moet zo zijn, dat de bewoners van die meest afgelegen en ruim vrijstaande woning grote feesten en partijen organiseerden.

Maar één blik op de ramen, waar smoezelige gordijnen een onwenselijke inkijk al snel zouden bemoeilijken - mocht iemand die infame aandrang toch voelen opkomen - vertelde eerder, dat het behalve afgelegen ook een beperkt bezochte locatie moest zijn. De woning leek eerder onbewoond dan mondain in gebruik.

Een graf zoals dat van mijn grootouders wordt een grafmonument genoemd en met recht, hoewel later bleek, dat recht hier behoorlijk krom getrokken is geworden. Het verbaasde me dan ook dat ik na maanden in de kroeg in het dorp waar mijn roots liggen werd herkend.

Behalve het opknappen van het aan het zicht onttrokken bouwvalletje, had ik die afgelegen rustieke plek ook gebruikt om in alle rust en eenzaamheid een boek te schrijven, zoals iedere zichzelf respecterende nobody tegenwoordig meent te moeten doen. Afwisselend liet ik mijn handen op verschillende ambachtelijke wijzen wapperen; typend en timmerend. Al een paar keer eerder had ik na zo'n typ/timmerweek de behoefte aan een door iemand anders voor mij ingeschonken Sonnema. Zonder een aanwijsbare reden deze keer op de donderdagavond.

Ik had de deur nog niet achter mij gesloten of ik zag de herkenning op het gezicht van Wiebe, die halverwege de bar zat. Er waren meer mensen dan de voorgaande keren. Tussen die enkelingen herkende ik echter geen eerder door mij waargenomen gezichten. Ik was dan ook tot nu nog niet eerder op een donderdagavond hier een kleintje gaan halen. Wiebe kwam op me af - terloops Peet de opdracht gevend mij een Beerenburg in te schenken - en gaf me een hand.

“Kom erbij zitten, zal ik je voorstellen aan een paar plaatselijke kroegnotabelen. Kun je klaverjassen? We zitten hier regelmatig met z'n drieën. We kunnen en willen graag jassen maar dat schiet niet op, zo'n gedoe met de vijf laatste kaarten op tafel. Klaverjassen speel je niet met drie, maar met vier, punt uit!”

Voordat ik kon zeggen het spel inderdaad wel eens gespeeld te hebben, zonder de finesses te beheersen, waren we al aangekomen bij twee van zijn drinkmaten.

Jouke Wouda was WAO'er, daarvoor onderwijzer en Jopie ter Heide bouwvakker, maar nu even niet. Net een maand geleden ontslagen met dank aan de crisis. Beheerste het vak van metselaar en stukadoor als geen ander, volgens Wiebe.

“Jongens, ik heb hier een vierde man gevonden, die kan klaverjassen,” introduceerde hij mij bij zijn kroegkornuiten. “En zo niet, gaan we het hem snel even leren; da's ook geen probleem.”

“Sein je kleur of tegenkleur?” vroeg Jopie, die er gemakshalve maar vanuit ging dat ik een doorgewinterde kaartspeler was. Jouke wilde, voor ik antwoord kon geven, weten of ik ook kon kraken. “Een

variant op klaverjassen,” voegde Wiebe er snel aan toe, toen ik
blijkbaar niet al te begripend keek. Met een niet overtuigende
ontsnappingspoging gaf ik aan eigenlijk alleen maar voor een borreltje
te komen, wat Jopie ertoe bracht mij ter aanmoediging ook al een
Sonnemaatje aan te bieden.

Ik had in no time mijn tweede kruidenbitter te pakken en was drie
nieuwe ‘vrienden’ rijker. Daarbij moet worden aangetekend, dat het
begrip vriend niet meer de betekenis heeft van wat die ooit wel had.
Met het borreltje was bepaald dat ik erbij hoorde. Wie was ook al
weer de wetenschappelijke laagvlieger die in vervlogen tijden heeft
bepaald dat Friezen stug en star zijn en altijd eerst alle katten uit de
plaatselijke boomgaard moeten kijken? Ze wisten nog helemaal niet
wie ik was, wat ik deed en sterker nog, dat ik ook Fries sprak. (Voor
de lezer zal ik hierna alle Friese gesprekken vertaald weergeven)

Voor zover het iets waard was, wist ik nu al meer over de twee
maten van Wiebe dan over ‘mijn eigen eerste kroegmakker’ zelf. Om
hem tegenover zijn makkers niet af te laten gaan, liet ik het erbij en
vroeg niet naar zijn bron van inkomsten. Wel betrapte ik me er zelf
op, dat ik Wiebe een aantal wellicht onjuiste vooroordelen vanwege
onder andere de kijklust betreffende almaar opnieuw uitgezonden
herhalingen van NCRV flutprogramma’s toedichtte.

We gingen aan een tafeltje zitten en Peet bracht een spel kaarten en
een notatieblokje met pen. Ondanks dat ik al in geen jaren het spel
meer had gespeeld - ik denk vanaf mijn scheiding niet meer - ging het
me best goed af. Dat lag volgens de twee tegenspelers aan de goeie
kaarten die ik steeds maar weer kreeg, terwijl zij na elk gespeeld en
verloren potje stevast klaagden over de daarna opnieuw gegeven acht
voor het volgende spel. Hoewel ik hier echt niet voor was gekomen,
vond ik het best wel gezellig.

Het waren gewone mannen, die gewoon vriendelijk belangstelling
toonden in mij en mijn boerderijproject. Dat ik schrijver was vonden
ze vreemd, daarnaast ook intrigerend. Vreemd omdat ze dat niet achter
mij zochten, wat weer wel kon kloppen omdat ik tot nu toe ook geen
schrijver was, en intrigerend omdat dat soort nou niet dagelijks in hun
stamcafé aanschoof. Wat dat eerste betrof en eigenlijk daardoor ook

het tweede, moest ik ze dus gelijk geven. Ik was sinds zeer kort ‘auteur’ en nog maar net met mijn eerste ‘probeerselen’ bezig.

Op de vraag met wat voor soort boek ik bezig was, gaf ik aan te hopen dat het een literaire bestseller zou worden. Niet uitgesloten was evenwel dat geen enkele uitgever - na een paar gelezen bladzijden - nog trek had verder te ploeteren, laat staan mijn tikwerk in boekwinkels af te willen leveren.

Uiteraard hield ik heel professioneel de titel en het onderwerp geheim, maar liet wel weten vorderingen te maken, net als met mijn woning. Ik gaf verder aan het een heerlijke afwisseling te vinden om vroeg op te staan, lekker wat weg te rammen, eerst op de laptop en daarna op de spijkers in het hout, om dan vervolgens dit ritme per dag enkele keren wisselend te herhalen. Als beloning wilde ik me zelf eens per week trakteren op een afzakkertje in deze aangename rustige kroeg. Vandaar.

Wiebe en ik wonnen de eerste pot van 16 partijtjes schijnbaar moeiteloos en verdienden daarmee een rondje van de verliezers. Omdat de drie mannen erg fanatiek speelden werd er veel gesproken, maar weinig gezegd. Ze beperkten zich tot de gebruikelijke terminologie die bij een spelletje kaart blijkt te horen: uitbundig bij een meevallertje, half of voluit vloekend bij een net verloren partijtje. Er werd steevast herteld wanneer het puntenaantal min of meer gelijk was. Too close to call was ook hier een begrip.

4

Na onze overwinning stelde Wiebe voor aan de bar te gaan zitten. Peet schonk nog eens in en vroeg of we het laatste nieuws al hadden gehoord: “In Sexbierum wordt een meisje vermist.